

Datum
2023-08-01
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2023-621

Yttrande

Till
Socialdepartementet

Remiss från Socialdepartementet - En uppväxt fri från våld - En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) S2023/00244

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till strategins intention att höja ambitionen och kraftsamla i det våldsförebyggande och våldsbekämpande arbetet. Malmö stad bedömer sammanfattningsvis förslaget som ambitiöst och att det anlägger ett helhetsperspektiv men har också synpunkter på bland annat genomförande, finansiering och den föreslagna strategins relation till annan reglering.

Yttrande

Om strategin i dess helhet

Malmö stad är positiv till strategins intention att höja ambitionen och kraftsamla i det våldsförebyggande och våldsbekämpande arbetet. Betänkandet har ett tydligt helhetsperspektiv och Malmö stad är särskilt positiv till att strategin utgår från barnets rättigheter och att dessa genomsyrar de föreslagna målen, insatsområdena och åtgärderna. De fem målen följer samma struktur som den nationella strategin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor vilket bidrar till ett mer sammanhållet strategiarbete. Malmö stad vill lyfta att kommunen redan idag inom ramen för planen Fri från våld – en gemensam angelägenhet (antagen av kommunfullmäktige 2022) arbetar i den riktning som motsvarar strategins och lagstiftningens intentioner.

Ansatsen i förslaget är bred vilket Malmö stad uppfattar som positivt. Detta medför dock att det är svårt att få en överblick. Det behövs en avvägning mellan behovet av ett brett åtgärdsprogram och att prioritera de viktigaste åtgärderna för att rikta och hushålla med resurserna. Strategin skulle kunna tjäna i effektivitet på att i större utsträckning ange inriktning snarare än att föreslå en mängd ganska detaljerat utformade uppdrag. Malmö stad delar vidare SKR:s bedömning att det behöver bli tydligare hur en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn ska förhålla sig till den mängd strategier, handlingsplaner och åtgärder som redan idag finns inom närliggande områden.

Malmö stad anser att utredningen i högre utsträckning borde betona de yngre barnens perspektiv då detta skulle påverka effektiviteten i föreslagna åtgärder i positiv riktning. Det finns en stor potential i förskolan att förebygga, upptäcka och motverka effekterna av våld mot barn. När det gäller funktionsrättsperspektivet är Malmö stad positiv till att många av de föreslagna insatsområdena riktar fokus mot denna målgrupp men kommunen hade gärna sett fler förslag inom detta område.

Mål och genomförande (kapitel 14)

Malmö stad anser att de fem målen är tydliga och täcker in centrala områden för att stärka barns rätt i förhållande till våldsutsatthet. Det är vidare positivt att utredningen inom flera insatsområden presenterar förslag på åtgärder som berör anpassad information: Malmö stad välkomnar att informationen i flera av förslagen ska vara tillgänglighetsanpassad och genomföras i samråd med Myndigheten för delaktighet.

Malmö stad konstaterar att betänkandets fokus ligger till största delen på förslag som rör den övergripande nationella nivån. Det är dock på lokal nivå – i kommuner, regioner, polisområden och civilsamhällen – som det praktiska arbetet ska utföras. Malmö stad ser här en risk för ytterligare byråkratisering när de lokala aktörerna ska lämna uppgifter till de nationella myndigheterna i alla deras uppdrag. Om förslaget blir verklighet är Malmö stads uppfattning att det kommer att krävas omfattande administrativa och samordnande insatser från de involverade aktörerna. Rent principiellt ligger det också en särskild utmaning i att vidmakthålla fleråriga strategier i en snabbt föränderlig värld. Det är därför positivt att utredningen tar höjd för detta via en öppenhet för revidering.

Att Folkhälsomyndigheten får ett samordnande uppdrag medför både för- och nackdelar. Myndighetens främjande och förebyggande uppdrag ger en bra grund, men att involvera ytterligare en aktör medför en ökad komplexitet vad gäller samordning och samarbete med redan berörda myndigheter.

Betänkandet konstaterar att kommunerna inte i tillräcklig utsträckning gör det som de är skyldiga till och att det bland annat beror på bristande resurser. Malmö stad anser det vara tveksamt huruvida det är effektivt att bemöta bristerna genom att ta fram lägesbilder och åtgärdsplaner. Det finns, som betänkandet redovisar, redan bestämmelser som reglerar såväl socialnämndens ansvar för stöd och insatser till barn som kommunernas uppdrag att ta fram planer inom områden som har koppling till arbetet mot barns utsatthet för våld.

Strategin medför en ambitionshöjning för kommunerna, särskilt inom det förebyggande området. Malmö stad anser att det behövs resursförstärkning till arbetet som görs direkt med barn och unga för att förebygga och bekämpa våld mot barn i stället för att fördela merparten av resurserna till övergripande uppdrag och nationella strukturer. Det krävs generella och varaktiga förstärkningar för att berörda verksamheter ska kunna utföra de insatser och metoder som utvecklas eller införs. Här anser Malmö stad att finansieringsprincipen bör gälla.

Betänkandet hänvisar till en rad andra utredningar och förslag på ändringar i lagstiftning som på olika sätt tangerar frågan. Exempelvis har förslag om en reglering av kraven på information till barnet tidigare lagts fram i betänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Lagstiftarens arbete med att se över och förbättra regleringarna av barns rätt till skydd och stöd upplevs som splittrat. Malmö stad anser att en mer sammanhållen översyn och förändring av socialtjänstlagen bör eftersträvas.

Prioriterade insatsområden och åtgärder (kapitel 15)

Malmö stad bedömer de prioriterade insatsområdena som relevanta och kommunen är som synes nedan positiv till flera av förslagen i sig. Malmö stad vill dock framhålla vikten av att denna positiva inställning ses i ljuset av vad kommunen i övrigt anför i yttrandet.

Angreppssättet i strategin är brett med flera utpekade aktörer och ett stort antal förslag på åtgärder och bedömningar är kopplade till insatsområdena. Vissa av dessa skulle behöva förtydligas ytterligare. Redan idag regleras strategins område på andra sätt och det finns en risk att nya krav införs trots att man möjligen kunnat använda de möjligheter som befintliga regleringar ger. Stadskontoret instämmer här med SKR som i sitt yttrande lyfter att vissa av förslagen på åtgärder skulle behöva problematiseras ytterligare innan det är klarlagt att det finns behov av nya uppdrag och förtydliganden.

Det är bra att betänkandet i likhet med den nationella strategin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor tar upp behovet av att utveckla arbetet med personer som använder våld. Malmö stad vill framhålla att detta även rör barn som utsätter andra barn.

Malmö stad välkomnar förslagen som rör screening och att fråga om våld systematiskt. Även förslagen som rör utveckling av nationell statistik kring våld välkomnas men det finns behov av att differentiera statistiken. Vidare instämmer Malmö stad i betänkandets bedömning att förslag från tidigare utredning om skyddat boende är viktigt att genomföra, det vill säga att det ska finnas möjlighet att besluta om uppföljning efter avslutad placering för att säkerställa skydd för barnet.

Malmö stad är positiv till förslagen gällande frågor om våld inom vård och omsorg men vill särskilt lyfta behovet att utreda hur möjligheterna ser ut för barn och unga med funktionsnedsättning att svara på frågor utan vårdnadshavare närvarande.

Malmö stad välkomnar förslaget att förskolan ska ges utökat uppdrag att förebygga och motverka effekter av våld i barnets i hemmiljö. Utredarens förslag om att Skolverket ska föreslå hur barns kunskaper om våld ska kunna höjas behöver särskild eftertanke när det gäller de yngsta barnen så att de inte får uppfattningen att de själva ansvarar för att signalera och hantera våld.

Malmö stad anser att förslaget kring finansiering av lokaler för barnahus är bra. Det är viktigt att finansieringen inte bara omfattar lokal för förhör och samverkansarbete utan även omfattar lokaler anpassade för stöd och behandling.

Bred information till allmänheten behöver kompletteras med lokala informationsinsatser för att nå ut till fler, vilket kräver lokala resurser. Förslaget i betänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) avseende möjligheten att erbjuda ej biståndsbedömda insatser har betydelse i sammanhanget. En sådan ordning skulle kunna göra insatser mer lättillgängliga och tröskeln för att söka stöd lägre. En typ av information som saknas idag och som skulle behöva tas fram är information och stöd till föräldrar som använt våld mot sina barn.

När det gäller reglering av samverkan anser Malmö stad att otydlighet mellan myndigheterna inte är det enda hindret – det är också ett hinder att råd och stöd inte kan ges utan båda vårdnadshavarnas samtycke.

Trots betänkandets breda perspektiv saknas analyser och förslag gällande området familjerätt. Det är viktigt att uppmärksamma behovet av och att stärka utvecklingen av kunskap, metoder och andra åtgärder även inom detta område.

Om förskolan såsom föreslås får ett tydligt författningskrav att förebygga och stödja barn som utsätts för våld i sin hemmiljö behöver personal, rektorer och huvudmän ett forskningsbaserat, konkret stödmaterial som är anpassat efter förskolans och yngre barns behov och förhållanden. Det kan även finnas behov av stöd och riktlinjer för hur förskolan, socialtjänsten och barnhälsovården samverkar och hur respektive verksamhet ska bidra med stöd till föräldrarna.

Malmö stad instämmer i utredningens identifierade brister inom vården för barn och unga, för vilken ansvaret i dag är fördelat på flera olika huvudmän. Förslaget om en fortsatt utveckling av nationellt hälsoprogram för barn och unga är positivt då det adresserar behovet av en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning för barn och unga.

Utredningen lämnar två förslag på åtgärder som innebär målgruppsanpassade föräldraskapsstödsprogram och stöd i föräldraskapet för föräldrar med egna funktionsnedsättningar. Malmö stad menar att dessa förslag är bra men saknar förslag på tydliga åtgärder som är kopplade till själva problemanalysen och som innebär ett mer konkret stöd till vårdnadshavare.

Malmö stad instämmer i att rollen för Inspektionen för vård och omsorg (IVO) bör stärkas när det gäller att förebygga våld mot barn i samhällsvård. Kommunen är även positiv till att utreda förutsättningarna för att inrätta ett ombud med uppgift att bevaka barns rättigheter och utreda uppgifter om våld vid vistelse i samhällsvård. Malmö stad anser dock att detta borde vara skarpa förslag på åtgärder.

Utredningen bedömer att tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri för våldsutsatta barn bör förbättras. Malmö stad delar denna bedömning men vill här framhålla det akuta läget med långa väntetider för barn och unga att få stöd och menar därför att bedömningen i stället borde vara ett skarpt förslag på åtgärd.

Malmö stad är positiv till att flera av förslagen som är kopplade till barns rättigheter i brottmålsprocessen har fokus på individanpassad information och stöd vid kommunikation. Kommunen menar att det är en viktig utveckling att barn med funktionsnedsättning och andra särskilt sårbara grupper av barn synliggörs mer i brottmålsprocessen. De kunskapshöjande insatser som föreslås för barnförhållningsledare och på barnförhållningsledarutbildningen är centrala för utvecklingen.

Malmö stad är positiv till förslagen som syftar till att stärka kunskaps- och metodutvecklingen. Förslaget om att våld mot barn ska utgöra ett eget ämnesområde inom den officiella statistiken är bra men behöver innefatta ett tydligt funktionsrättsperspektiv. Det saknas jämförbar statistik där barn och unga med funktionsnedsättning går att urskilja, vilket försvårar en fördjupad kunskap om likheter och skillnader i barns och ungas levnadsvillkor och våldsutsatthet.

Författningsförslag och författningskommentarer (kapitel 1 och 17)

Utredningen framhåller att det ska tydliggöras att den nya lagen inte ersätter vad som följer av annan lag eller föreskrift avseende kommuners ansvar för kartläggning, planering och kontinuerligt förbättringsarbete. Malmö stad anser att ett förtydligande om hur de olika regleringarna i lagstiftning och föreskrifter förhåller sig till varandra skulle underlätta arbetet i kommunerna. Ett exempel är hur de lägesbilder som kommunerna föreslås ta fram förhåller sig till de lägesbilder som ska tas fram vartannat år inom ramen för den närliggande lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Malmö stad delar vidare SKR:s bedömning att ändamålet med den föreslagna lagen kan uppnås på ett mindre ingripande sätt för det kommunala självbestämmandet. Kommuner har idag ett yttersta ansvar för att barn i kommunen får det skydd och stöd som de behöver. Socialtjänsten har, utöver ansvaret att ge insatser för skydd och stöd, ett ansvar att även arbeta främjande och förebyggande enligt socialtjänstlagen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft 1 januari 2024 med undantag av den del som rör åtgärdsplanen som föreslås träda i kraft 1 juli 2024. Malmö stads bedömning är att tiden tills lagen träder i kraft förefaller väldigt snålt tilltagen med tanke på de krav som ställs på kommunerna.

I den föreslagna nya lydelsen i 5 kap. 1 § socialtjänstlagen åläggs socialnämnden att samverka med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och hälso- och sjukvården i fråga om barn som deltar i brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld. Syftet med samverkan ska vara att bidra till att barnet tillförsäkras trygghet och anpassat bemötande i utredningssituationen samt att behov av insatser från socialnämnden och hälso- och sjukvården identifieras och tillgodoses. I utredningen anges att innan en samverkande myndighet lämnar uppgifter till en annan myndighet måste den beakta begränsningar som följer av annan lagstiftning om behandling av personuppgifter (regler om sekretess). Hur samverkan ska ske mot bakgrund av de strikta sekretessregler som omgärdar socialtjänstens verksamhet och vilken information som får delas inom ramen för den i 5 kap. 1 §

socialtjänstlagen ålagda samverkan är otydligt – en tydligare reglering hade varit att föredra. Malmö stads bedömning är att en sekretessbrytande bestämmelse – där berörda myndigheter, utan hinder av sekretess, kan bedriva samverkan i fråga om barn som deltar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld – skulle underlätta tillämpningen av bestämmelsen hos myndigheterna och bättre tillgodose syftet med bestämmelsen.

Författningskrav och mål för att förebygga och motverka våld mot barn utanför förskolan hör enligt Malmö stad bäst hemma i skollagen och inte i läroplanen som föreslagits. Eventuellt är ett utökat uppdrag för att förebygga och motverka effekter av våld mot barn i barnets hemmiljö rimligt att placera i anslutning till kapitel 6 i skollagen. I detta sammanhang vill Malmö stad understryka behovet av en separat översyn av kapitel 6 då det i sin nuvarande utformning är skrivet utifrån äldre elever och vuxenstuderande.

Ordförande

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Fyll i titel]

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]